

ROMANTISMUS

Iveta Pecuchová

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav produktového designu
akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Iveta PECUCHOVÁ**

Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**

Studijní obor: **Multimedia a design**

Téma práce: **Romantismus; inspirace oděvním detailem, volánem, typickým prvkem romantismu; za použití tradičních i netradičních materiálů.**

Zásady pro vypracování:

Výtvarné zpracování a realizace vybraných finálních návrhů, cca 3 ks modelů.

Technická a teoretická příprava projektu, sběr potřebných informací a vyhotovení práce dle zadaných parametrů.

Celou práci také odevzdat na CD romu v elektronické podobě.

Prostudování a analýza dostupných materiálů a informací, vlastní závěry.

Rozsah práce:

Výtvarné řešení designu oděvu ve variantách, finální řešení, výběr materiálu, stříhové řešení, realizace vybraných modelů, výtvarná dokumentace.

Rozsah práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Móda 20. století – dějiny odívání, Jana Máchalová Tvůrci světové módy, Věra Hrubá
Móda, dějiny odívání 18., 19. a 20. století; ze sbírek Ústavu odívání v Kjetu

Vedoucí bakalářské práce: ak. mal. Šárka Šišková
Ústav produktového designu
Datum zadání bakalářské práce: 15. ledna 2007
Termín odevzdání bakalářské práce: 11. května 2007

Ve Zlíně dne 15. ledna 2007

doc. Ing. Jaroslav Světlík, Ph.D.
děkan

ak. mal. Šárka Šišková
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Pokuste se v dnešní „rychlé“ době na chvíli zastavit, posadit, zavřít oči a dovolte mi abych Vás alespoň v myšlenkách mohla přenést do doby počátku 19. století., do doby romantismu, do doby, která má své tajemné kouzlo. „Proletíme“ jeho historií a necháme se unášet ideály, hodnotami, uměním a životním stylem.

Pro srovnání představ oděvního stylu počátku 19.století a dnešní doby Vám v praktické části představím své modely, kde kombinuji prvky moderní doby s prvky romantismu.

Poděkování...

Úvodem děkuji všem mi blízkým lidem, kteří mi pomohli a přispěli tak ke vzniku této práce. Ze srdce děkuji mé rodině a přátelům za podporu a trpělivost nejen během psaní této práce, ale i po dobu celého studia. Můj velký dík patří vedoucí ateliéru akad.mal. Šárce Šiškové, která se mnou i s celým ateliérem společně sdílela tři roky studia,

děkuji...

OBSAH

ÚVOD	7
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 REVOLTA PROTI KLASICISMU	11
1.1 VZNIK ROMANTISMU	11
1.2 HISTORICKÉ POZADÍ	13
1.3 ŽIVOTNÍ STYL	14
1.4 REVOLUČNÍ ROMANTISMUS	14
2 ROMANTISMUS V UMĚNÍ	15
2.1 MALÍŘSTVÍ	16
2.2 SOCHAŘSTVÍ.....	17
2.3 ARCHITEKTURA	18
3 ODÍVÁNÍ V DOBĚ ROMANTISMU	20
3.1 POD KRAJKOVÝMI SLUNEČNÍKY.....	20
3.2 KŘEHKÉ KRÁSKY	21
3.2.1 Účesy	24
3.2.2 Pokrývky hlavy.....	25
3.2.3 Textilní materiály	26
3.2.4 Obuv	26
3.3 ELEGÁNOVÉ VE FRAKU	29
3.3.1 Kravata	33
3.3.2 Podstatné detaily	34
3.4 VLIV ROMANTICKÉHO ODĚVU NA SOUČASNOU MÓDU.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 DOBA KDY SE SNILO A VĚŘILO	37
4.1 INSPIRACE	37
4.2 REALIZACE – ROMANTIC VARIATION.....	37
III PROJEKTOVÁ ČÁST	39
5 FOTODOKUMENTACE	40
5.1 ROMANTIC VARIATION	40
5.1.1 Dokumentární foto	50
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
SEZNAM OBRÁZKŮ	54

ÚVOD

...zapadá slunce, moře šumí, vlny se tříští o skály, z dálky slyším hudbu z taneční kavárny, příjemnou hudbu, smích lidí, jejich radost...ale my jsme daleko, jsme odtrženi od společnosti, kolem nás je jen šero, přesypající se písek a moře, moře temné, hluboké a tajemné...

...procházíme bosýma nohama po vlhkém břehu a stopy za námi zahlazuje moře, jako bychom tady vlastně nikdy ani nebyli...

...je to jeden okamžik, který se v momentě ztratí a už se nikdy nebude opakovat a nikdo nezjistí, že jsme tady šli, my dva, ruku v ruce, s úsměvem na tváři, s jiskrou v očích obklopeni láskou a všemohoucí přírodou...

... tohle je romantické...

Ráda bych Vás na okamžik pozvala do doby, kdy hlavními kameny jsou cit, individuální prožitek, duše, melancholie a nenaplněná láska. Kdy pohled na přírodu podněcoval v člověku snění a probouzel hlubší city. Do doby, která byla opozicí klasicismu. Kdy tajemné kouzlo minulosti, exotika vzdálených zemí i idyla venkova zapůsobily na umělce všech odvětví. Do období, kdy vládl romantismus.

Bolestný srdce bije cit...

Tento verš Karla Hynka Máchy charakterizuje podstatu romantismu. Romantismus nebyl pouze uměleckým směrem počátku 19. století. Stal se životním pocitem a postojem člověka, který si poprvé v novodobých dějinách začíná uvědomovat rozpor mezi ideály a skutečností. Vznešené myšlenky občanské rovnosti, svobody a bratrství narážely na rozličné politické překážky. V celé Evropě nastalo utužení reakčních vládních systémů. Láska ke svobodě, nezávislosti a sociální spravedlnosti udělala z romantiků revolucionáře toužící změnit společnost. Jejich osobní vzpoury však většinou končí nezdarem. Stojí nepochopení a osamocení proti společnosti, jejím konvencím a moci. V sílícím kapitalismu rozhodují peníze, všechno lze převést na užitkové hodnoty. Citlivý „idealista“ proto pociťuje smutek, nepochopení, odcizení.

Kdo z nás by netoužil prožít „romantickou lásku“! Ta byla však ve skutečnosti měšťanská a končila většinou tragicky. Romantický hrdina touží po lásce, ale současně ví, že skutečnou lásku nenajde. Může milovat jen nešťastně, protože miluje jakýsi ideál – vysněný a neskutečný. Rozpor mezi představou a skutečností lásky bývá tak silný, že hrdina často nemůže přežít bolestné zklamání. I Emma, hrdinka Flaubertova románu, má romantické představy o lásce. I ona se neustále střetává se skutečností zcela jinou, nežli si vysnila:

Věřila, že láska musí přijít náhle, za hromů a blesků – jako vichřice z nebes, která se snese na život, převrátí jej, urve vůli jako listí a celé srdce vmete do propasti.

(citace: Flaubert, G.: *Paní Bovaryová*. Praha, Mladá fronta 1969, str.88)

Souboje, dopisy na rozloučenou plné vášnivých vyznání, nabitě pistole, které tak často ukončily mladý život – to nejsou jen rekvizity romantické literatury. To jsou fakta dokreslující tuto vzrušenou dobu plnou sentimentu.

Doba romantismu však byla zároveň i dobou velkého průmyslového rozvoje a techniky. Průmyslová revoluce vyžadovala pro masově vyráběné zboží nové trhy a revoluce v dopravě tento požadavek splnila. Železnice, parolodě a telegrafní linky – tyto nové prostředky komunikace pomohly vytvořit jednotný světový trh. Zmizela dřívější izolace jednotlivých oblastí a všechny země se mohly zapojit do mezinárodního obchodu, na který navazoval i

mezinárodní kapitálový trh. Nová ekonomická situace vytvořila optimální podmínky pro rozvoj oděvní kultury a postupné sjednocování módy. Móda už není záležitostí určité vyhraněné společenské vrstvy. Podílí se na ní - díky rozvoji průmyslu i postupně zaváděné konfekční výroby oděvů –stále více lidí.

Romantismus našel uplatnění ve všech uměleckých disciplínách. Umělci se ve svých dílech snažili vyjádřit duchovní náplň tohoto směru prostředky, které měli k dispozici. Literatura zachycuje melancholii, stesk (oblíbený termín spleen - trdomyslnost, smutek) a boj jednotlivce proti společnosti. Malíři zobrazovali ponuré krajiny, ruiny, bouří stížené lesy. Osamocení hrdinové (na obrazech i v literatuře) trávili dlouhé hodiny v panenské přírodě, či byli zmítáni delírii a vášněmi. Hudba využívá lidových motivů i snových obrazů. Oblíbené motivy byly osamocení, noc, nebezpečí, tajemství, stesk či cesty. V Berliozově *Fantastické symfonii*, Máchově *Máji* či na obraze popravy Lady Jane Grey Paula Delaroche nalezneme obraz popravy zachycený výtvarnými, hudebními či literárními prostředky.

Romantismus můžeme pokládat za psychologickou „kategorii“, která se vyskytuje ve všech obdobích lidstva.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 REVOLTA PROTI KLASICISMU

1.1 Vznik romantismu

Romantismus je evropské hnutí, které se zrodilo v Anglii, německých a skandinávských zemích; zvláště ve Velké Británii a Francii objevilo nové malířské výrazové prostředky. Je to směr konce 18. století a začátku 19. století. Základními kameny romantismu jsou cit, individualita, individuální prožitek a duše (zejména psychicky trýzněná duše). Vznik romantismu se připisuje tomu, že byl jakousi reakcí na monopol rozumu ve filozofii osvícenství a na strohost klasicismu inspirovaného antickou. Výchozí inspirace hledal v minulosti (hlavně ve středověku) a v exotických zemích.

Proti osvícenskému rozumu staví romantismus téměř vždy iracionální cit ... proti touze znát a poznat touhu prožít a zakusit ... proti známému a jasnému - mystérium a tajemství ... proti racionalitě - fantazii. Osvícenský optimismus pokroku vystřídal zoufalství bezmoci a odhodlání k rovněž marné oběti. Tyto charakteristiky jsou typické zvláště pro romantické umění (výtvarné umění, hudba), ale i životní postoje.

obr. č. 1

Romantismus dostal své jméno od románu, moderního slovesného útvaru 18. století, v němž obraznost a citovost převládala nad rozvážnou rozumovostí. Záliba v minulosti nebyla vždy jen únikem, často znamenala posilu revolučních myšlenek. Romantický autor nezobrazuje skutečnost celou, vybírá z ní jen určité jevy, které jsou mu blízké a které chce proto zdůraznit.

Slovo romantický je anglického původu a nejprve znamenalo pohledy na přírodu, skutečnou nebo naaranžovanou člověkem tak, aby podněcovala snění a probouzela hlubší city. Romantický člověk je především postavou sentimentálního nebo naopak hrůzostrašného románu, jako jsou hrdinové Richardsona, Walpolea, Rousseaua nebo Goetha.

1.2 Historické pozadí

Romantické ideje se masově rozšířily zhruba v období napoleonských válek. Po období relativního klidu 18. století, kdy se řada sporů urovnala diplomatickou cestou (poslední velký celoevropský konflikt byla třicetiletá válka, jež skončila roku 1648; to ovšem neznamená, že by se 18. století vyhnuly válečné konflikty: např. válka o španělské dědictví či sedmiletá válka) byl celý kontinent zatažen nejprve do válek proti revoluční Francouzské republice a poté proti Napoleonovi Bonaparte. Válečné hrůzy, dobrodružství či potřeba silných osobností (zejména vojevůdců – téměř v každém národě se takový objevil: ve Francii Napoleon Bonaparte, v Británii admirál Nelson, v Rusku generál Kutuzov atd.) probouzeli fantazii umělců i jejich publika.

Důležitým bodem byla zvýšená vzdělanost měšťanů (např. v českých zemích byla dána školskými reformami Marie Terezie), jejich touha po vzdělávání, především po četbě (dědictví osvícenství – touha po poznání), stejně jako jejich větší finanční síla způsobená počátkem liberalizace výroby a podnikání, způsobily, že buržoazie si mohla dovolit kupovat knihy, hudební nástroje nebo lístky do divadla. Od konce 18. století tak začíná i měšťanská společnost číst, provozovat hudbu či navštěvovat divadla.

obr.č. 2

1.3 Životní styl

První polovina a část druhé poloviny 19. století v Evropě byly pod silným vlivem romantismu. Paralelně s ním se v první čtvrtině objevil císařský styl empír a do druhé čtvrtiny měšťanský styl biedermeier (zejména v německy mluvících oblastech, tedy i v českých zemích), který byl skromnějším, měšťanským zástupcem romantismu.

Krom zvýšené poptávky po knihách se zvýšila i poptávka po spotřebním zboží, nábytku atd., což znamenalo nebývalý rozmach uměleckých řemesel (výroba skla, porcelánu a keramiky, nábytkářství atd.) Naopak zvýšená poptávka zpětně ovlivnila vzrůstající produkci a rozvoj technologií, což ovlivňovalo průběh průmyslové revoluce.

Měšťanská kultura se stala samostatným pojmem. V českých zemích je spojena především s tzv. národním obrozením, v Rakousku s biedermeierem. Hudba se od romantismu stala nedílnou součástí měšťanského života. Zálibu v hudbě lze nalézt už v 18. století, ale v 19. století se např. vlastnictví klavíru, či jiného hudebního nástroje a dovednost hrát na něj staly otázkou prestiže a společenského postavení a pro bohaté měšťanské dívky součástí povinné výchovy.

obr. č. 3

1.4 Revoluční romantismus

Romantici žijí podle svých představ a dávají společnosti na vědomí svůj nesouhlas s jejím uspořádáním, například tím, že se toulají, chovají se nezvykle apod.

2 ROMANTISMUS V UMĚNÍ

Jak jsem již zmínila, romantický náhled na minulost, cizí daleké a exotické země i na život na venkově uprostřed přírody nachází svůj výraz i v umění, nejen v poezii, literatuře, hudbě, ale zcela zákonitě i v malířství, sochařství a v architektuře.

Tajemné kouzlo minulosti, exotika vzdálených zemí i idyla venkova zapůsobily na tvorbu již od konce 18. století v časném období romantismu (preromantismu). Romantismus v umění byl opozicí proti klasicismu.

"Kdo praví romantismus, praví umění moderní, to jest intimita, duchovost, barva, touha o nekonečnu, vyjádřená všemi prostředky, jimiž umění vládne" - tak definoval romantismus Ch. Baudelaire.

Proti objektivistickému klasicismu je romantismus založen subjektivisticky. Důraz klade na nitro člověka a v něm zvláště na cit, smysly a vůli. Na rozdíl od racionalistického klasicismu hlásají romantikové právo na nespoutanou vášň. Dynamičnost proti státnosti ... pravdivost, opřená o současný život, proti idealismu, odvozenému z antického umění ... barva proti kresbě a plastičnosti ... podíl umělcovy osobnosti na díle proti odosobnění a podřízení se estetickému dogmatu - to jsou hlavní myšlenky, které romantismus prosazoval proti klasicismu.

Mezi těmito dvěma uměleckými směry se vytvořila hluboká propast. Diskuze bývaly nekonečné a často hořké. Nakonec z nich ovšem – jako převládající umělecký směr první poloviny 19. století – vítězně vyšel romantismus.

obr. č. 4

2.1 Malířství

Romantičtí malíři si náměty s oblibou vybírají ze středověkých událostí, inspiroují se hudbou, divadlem, poezií a literaturou, objevují půvab lidových pověstí a pohádek, barvitý a exotický svět orientu i krásu domácí přírody, milují dramatický vzruch bitev a lovů. Jestliže francouzští romantikové se inspirovali soudobými dramatickými ději, Shakespearovými dramaty a Goethovým Faustem, a neváhali vytvořit politickou alegorii (E. Delacroix, Svoboda vede lid), němečtí romantici nacházeli podněty spíše v lidové národní poesii. Na francouzský romantismus působili svou malířskou formou angličtí malíři z počátku 19. století, zejména W. Turner a J. Constable; pod vlivem Constablových obrazů vystavených v pařížském Salónu 1824 přemaloval E. Delacroix svůj obraz Vraždní na Chiu děleným rukopisem. Kromě Delacroixe patřili k předním představitelům romantismu ve Francii Géricault a P. P. Prud'hon; romantismus v Německu představují nazareni, Ph. O. Runge, M. von Schwind a krajinář C. D. Friedrich, v Anglii W. Blake a H. Füssli, v Čechách J. Navrátil, J. Mánes a J. Čermák. Romantické rysy lze však sledovat i ve starším malířství (např. A. Magnasco, F. Goya aj.). Romantismus přežíval hluboko do 19. století zejména v historickém malířství a krajinomalbě, v různém spojení s realismem.

obr.č. 5, 6

obr.č. 7, 8

obr.č. 9

2.2 Sochařství

Často se používaly reliéfní ozdoby z historických slohů a v církevním prostředí se objevovala hlavně monumentální plastika. Stále více patrnější byla snaha po věcném studiu přírody.

Sochaři se odpoutávají obtížněji z pout klasicismu, kteří uvědomující si nutnost řešení základních sochařských problémů obnoveným studiem skutečnosti, se nedovedli vzdát naráz vžitých pracovních metod, ani pohrdnout pevným obrysem a hladkou modelací objemů. Teprve postupně se sochařský hmat uvolňoval k svobodnější práci a dopracovával se formy dbalé více pravdy než slohu. Představitelé romantického sochařství jsou David d'Angers, F. Rude, A. L. Barye,...

2.3 Architektura

Počátky romantismu spadají do období odtržení od přítomnosti a jsou ovlivněny jeho nostalgickým zaměřením na minulost. Romantická architektura jako svébytný styl prakticky neexistuje, konkrétně podoba je pak dána slohem, ze kterého stavba vychází. Nejčastějším slohem, který býval nejdříve a nejvíce napodobován byla gotika, takovéto stavby či stavební úpravy označujeme jako novogotické. Později se začaly uplatňovat i reminiscence jiných stavebních slohů. Po stavbách postavených pod vlivem romantismu se obecně řečeno považovalo, aby navazovali romantický pocit, že jde o staré a historicky významné stavby. Někdy se proto tento typ architektury také označuje jako historizující architektura. Některé stavby romantismu se však mohly inspirovat i jinými vlivy, než-li historií Evropy. V parcích například vznikají jakoby čínské pavilony nebo minarety (např. lednický park), některé pseudo historické stavby jsou postaveny záměrně působící dojmem zříceniny (Janohrad) apod. Architektura romantismu bývá členitá, má uvolněnou formu a často postrádá symetrii.

Českými zástupci této epochy jsou zámky Hluboká nad Vltavou v jižních Čechách a Lednice na jižní Moravě v novogotickém slohu a nebo Národní divadlo ve slohu novorenesančním.

obr. č. 10, 11

obr. č.12, 13

obr. č.14

3 ODÍVÁNÍ V DOBĚ ROMANTISMU

3.1 Pod krajkovými slunečníky

Ocitáme se nyní v době, kdy nastává slohový rozklad. Množí se návraty k historickým epochám, především v architektuře, a jim se ochotně přizpůsobuje i móda. Móda je navíc ještě výrazně ovlivněna postupující industrializací, i když se na tomto poli prosazuje jen zvolna. Móda se začíná stávat záležitostí širšího okruhu společnosti, má charakter měšťanský, nadále ji však určují Francie a Anglie.

Módní pravidla neúprosně ovlivnil romantismus, jenž impulzivně dával průchod romantickým představám a podporoval záliby ve světech minulosti či vonících dálkami. Nová vizáž přímo vyžadovala, aby žena vyhlížela křehce a melancholicky. Kvetoucí zdravý vzhled se považoval za sprostý, neboť nejobdivovanější byla tehdy bílá pleť. Romantický styl si vypůjčil řadu střihů, účesů a ozdobných drobností od dvorních šatů 15. a 16. století, z nichž nejraději čerpaly rovněž divadelní hry té doby.

Modelem ženy se stala křehká a melancholická bytost, z níž musela vyzařovat bezbrannost a poddajnost, měla-li splnit představu mužského ideálu předmětu lásky. Do módy přišly náhle divadelní hry se středověkými náměty a dobové divadelní kostýmy posloužily jako inspirace pro novou dámskou linii.

obr. č. 15

3.2 Křehké krásy

Romantismus poznamenal výrazně především ženský oděv. Jestliže se dobovým ideálem stala jemná, citlivá dívka, romantická móda se už postarala, aby tuto křehkost a jemnost zdůraznila a zviditelnila. Použila k tomu osvědčeného prostředku: útlého pasu. Tím vzniká nová módní silueta, typicky ženská: Tvořila z čelního pohledu písmeno X. Pasová linie, kterou předcházející empírová móda posunula nepřírozeně vysoko, se vrátila na své přirozené místo. Kult štíhlého pasu si vyžádal návrat šněrovačky. Po krátké trvajícím osvobození se ženské tělo opět ocitlo pod železnou vládou korzetu. Stahování těla sice nebylo tak extrémní jako v rokoku, zato však postihlo všechny ženy. Korzety se od 20. let začaly vyrábět průmyslově, což mělo vliv na jejich rychlé rozšíření do dámského šatníku všech společenských vrstev a s plnou slávou se tak vrátil korzet coby nejpodstatnější část dámského oděvu.

obr. č. 16

Ženskost siluety zdůrazňoval upnutý živůtek, jehož dekolt odhaloval i část ramen. Právě ramenní partie hrála v romantické módě významnou úlohu. Linie oblých, klesajících ramen zdůrazňovala ženskou „křehkost“ a „bezradnost“. Dekolty se proto rafinovaně zvětšovaly do šířky, aby co nejvíce vynikla krása bělostné šíše – tolik opěvovaná romantickou literaturou.

Uvolnil se prostor pro novou ozdobu – **medailon**. Často byl zavěšený na sametce, někdy v sobě skrýval miniaturní fotografii nebo dokonce kadeř vlasů či jinou „relikvii“ romantické

módy. Ta přímo překypovala módními drobnostmi a doplňky, zvláště když se jednalo o společenskou toaletu.

Přestože toaleta, účes i všechny přípravy k plesu daly Kitty velkou námahu a mnoho přemýšlení, přicházela teď na ples ve svých bohatých tylových šatech a s růžovým podkladem tak nenuceně a prostě, jako by všem těm rozetám, krajkám, všem detailům toalety nevěnovala ani ona, ani ostatní lidé nejmenší pozornost, jako by se byla narodila v tom tylu, v krajkách, s vysokým účesem s růží a s dvěma lístky... Vložené husté prameny světlých vlasů držely na malé hlavince jako vlastní. Ani jeden ze tří knoflíků na dlouhé rukavičce se neutřhl, všechny se daly dobře zapnout a rukavička obepjala ruku, aniž zkreslila její tvar. Černá sametka s medajlónem ovíjela šíji zvláště něžně. Sametka byla rozkošná a už doma při pohledu do zrcadla Kitty tušila, že ta sametka mluví sama...

Korsunskij se uklonil, vypjal hrud' ve vystřižené vestě a podal Kitty ruku, Aby ji odvedl k Anna Arkad'jevně. Anna nemela lilla toaletu, jak si to mermomocí přála Kitty, ale černé sametové, hluboce vystřižené šaty, jež odhalovaly plná ramena, jako vyřezaná ze slonoviny, hrud' a oblé paže s jemnými drobnými rukama. Celé šaty byly pošity benátskými krajkami. Na hlavě v černých vlasech, které byly všechny její vlastní, měla malou girlandu z macešek a stejnou girlandu na černé stuze v pase mezi býlími krajkami.

(citace: Tolstoj, L. N.: *Anna Kareninová*. Praha, lidové nakladatelství 1989, str.77,80)

Poznali jste v té dámě v černém Annu Kareninovou?

Nejpříznačnějším trendem romantického období se staly *gigot*. Mohutné, bohatě nabírané a zdobené rukávy, které byly nasazené nízko a jejich objem se zvětšoval, díky tomu také dostávaly nejrůznějšího pojmenování jako skopová kýta“, „šunkové“ rukávy, „balonové“, „pagodové“ apod. Bývaly tak mohutné, že jejich rostoucí šíří a tvar zajišťovaly všité kostice a výztuhy. Nejprve se rukáv rozšiřuje od ramene nad loket a potom od lokte až k zápěstí. Neúměrně široké rukávy, ostatně velmi nepohodlné, byly terčem mnoha dobových vtípů a karikatur. Styl *gigot* dosáhl největšího objemu kolem roku 1835. Pod bohatými rukávy se nosily speciální vycpávky aby doširoka odstávaly.

obr. č. 17, 18, 19

Dalším význačným rysem romantismu byl hluboký a široký výstřih, který se často přes den neobešel bez šátku nebo peleríny, neměl-li bez okolků odhalovat ženské vnady. Ve 30. letech 19. století se vedle trojcípých šátků staly velmi módní i nejrůznější límce, které kryly i horní část rukávů. Tyto doplňky sice zahalovaly hluboké výstřihy, ale protože se dělaly z průhledných materiálů, vytvářely kouzelně svůdný efekt. Dále ještě víc zdůrazňovali šířku ramen umocněnou balony rukávů, takže pas hned vyhlížel útleji.

Rozšířená ramena a útlý pas vyvažovala rozšířená sukň. Byla našasena do hustých záhybů a její zvonovitý tvar vyztužovaly naškrobené spodničky. Jediný pohled nám napoví, kolik metrů látky se spotřebovalo na tak objemné rukávy a sukni. Není divu, že tehdy prudce stoupla poptávka po lehkém mušelinu v jemných odstínech a „pavučinkovém“ organtýnu.

Romantismus oživil symboliku barev. Bílá potvrzovala dívčí nevinnost, a byla tedy jedinou myslitelnou barvou svatebních šatů. Tradice svatby „v bílém“ přetrvala dodnes. Málo která dívka si uvědomuje, že za onu bílou nádheru krajek, závoje a květin vděčí právě romantické módě.

Cosetta měla bílou taftovou sukni, šaty z belgické krajkoviny, závoj z anglického tylu, náhrdelník z jemných perel a věneček z oranžovníkových květů; to všechno bylo bílé, a v té bělosti Cosetta jen zářila. Bělostná neposkvrněnost vyzařovala světlo. Dalo se říci, že je to panna, z níž se stává bohyně.

(citace: Hugo, V.: *Bídnicí II*. Praha, Odeon 1984, str. 640).

3.2.1 Účesy

Fantazie – typická pro romantismus – našla své uplatnění také ve složitých ženských účesech. I ony nechávaly vyniknout půvabné křivce ženské šije a ramen. Dlouhé vlasy byly proto vyčesány na temeni vysoko do výšky, prameny vlasů (někdy i umělé) vytvářely spolu s květinami a stuhami složité kompozice z pevně utažených vlasů, uzlů a lokýnek. „Architektura“ by nebyla možná bez falešných příčesků a náležité opory. Tu tvořil především velký ozdobný hřeben. Kovové, kostěné ale i drahé hřebeny z želvoviny byly zároveň ozdobou, stejně jako pravé i umělé květiny, různě aranžované stuhy, krajky a ozdoby z peří. Stuha z vlasů milované dívky byla pro romantiky významným symbolem, jak dosvědčuje ve svých Pamětech i básník J. V. Frič:

Protančil jsem s ní celou noc až do bílého rána a mezi každým odpočinkem jsme spolu neustále živě hovořili; při rozloučení pak vyškemral jsem na ní kousek červené pentle, kterou spínala si toho večera bohatý kaštanový vlas.

(citace: Frič, J.V.: *Paměti*. Praha, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění 1957, str. 122).

Nejjednodušší účes rozdělával dlouhé vlasy pěšinkou uprostřed hlavy, tvář rámovaly bohaté lokny. Ale i tento účes vyžadoval pečlivou přípravu, zvláště šlo-li o významnou, ba přímo osudovou schůzku, jako bylo setkání habsburského arcivévody Františka Karla s jeho budoucí ženou Žofíí.

Oba mladí lidé se měli setkat na jaře 1824 zcela nenuceně u romantického jezera Tegerensee. Žofie měla na sobě nádherné hedvábné šaty, plné sámečků a stužek, které obepínaly její štíhlý pas, hluboký výstřih zdůrazňoval bujné poprsí. Dlouhé hnědé lokny rámovaly dívčin obličej. Vytvořit tuto nádheru nebylo jednoduché, neboť každý pramen vlasů byl preparován pomádou, vyrobenou z rozpáleného volského morku, do něhož byla zamíchána tři natvrdo uvařená rozmělněná vejce. Vařené výhonky chřestu zjemňovali krém, který ovšem nešířil zrovna libou vůni. Aby lokny voněly, přidal se k tomu ještě peruánský balzám.

(citace: Grossingová, S. M.: *Silné ženy – slabí muži*. Praha, Brána 1996, str. 192)

obr. č. 20

3.2.2 Pokrývky hlavy

Klobouky a čepce měly takové tvary, aby neporušily účes. Vždyť dal takovou práci! Z předcházejícího období proto přechází kukaňovitý klobouk. Hlava v něm seděla opravdu jako v kukani. Uvazoval se pod bradou stuhou, krajky a květiny nechyběly ani na jeho okraji. Také čepce, které nosily v domácím prostředí starší ženy, představují mistrovská díla z hedvábí, tylu, stuh a krajk. Pokrývka hlavy reprezentovala důstojné postavení měšťanek a zámožnost rodiny. Zároveň vydělovala městské ženy určité společenské skupiny od žen venkovských a chudších. Ty pokrývaly hlavu šátkem.

3.2.3 Textilní materiály

V období romantismu ovládly módu šatovky s drobnými květinovými tisky. Tiskařské technologie mezi tím vypsely. Pestrobarevné vzory, které bylo dříve možné vytvořit pouze tkaním (zejména protkáváním hedvábnou přízí), se nyní daly mnohem levněji tisknout. V roce 1834 byl vynalezen textilní tiskací stroj perština a náhle se i nejjemnější květinové vzory mohly při nízkých nákladech vyrábět ve velkém. Drobné tisky si získaly oblibu z nejrůznějších důvodů: prodávaly se za mírné ceny, potřísnění se ve vzoru snadno ztratilo a stejně úspěšně skryly šičské technické nedokonalosti.

Textilní materiály se stávají stále náročnější a efektnější. Z doby empirie přetrvala obliba hedvábných látek: měňavé tafty, moaré, atlasy, na letní oděvy se používaly prací bavlněné tkaniny jako lion, perkál, vzdušný mušelín, batist a tyl. Oblíbeným vzorem se stalo káro, proužek a samozřejmě drobné květy. Květinové vzory odpovídaly všeobecné romantické oblibě přírody a květin zvláště. Romantismus dokonce vytvořil z květin symbolickou „řeč“ – květomluvu. Touha, láska i odmítnutí – vše se dalo povědět květinou!

obr.č. 21, 22, 23

3.2.4 Obuv

Počínaje empírem a pokračuje romantismem se módní obuv přidržovala ploché podrážky. Dámské střevíce se zhotovovaly z lehkých jemných materiálů, neboť musely ladit se šaty. Spolu s příchodem průhledných kratších sukní se začaly zdobit punčochy, a to nejčastěji výšivkou v partii kotníků.

obr. č. 24

obr. č. 25, 26

obr. č. 27, 28

obr. č. 29, 30, 31

3.3 Elegánové ve fraku

Mužský oděv se příliš neměnil, je stále více rezervovanější a uniformní. Frak si však stále uchovává svou výsostnou roli. Má však nejrůznější barvy, jejichž názvy napovídají romantickou oblibu květin. Barva šafránu, hřebíčku, šalvěže nebo blatouchu nebyla ničím neobvyklým. Oblečení mužů bylo daleko pestřejší, než je dnes. Barevný frak je pevně vypasován, nosí se k němu dlouhé kalhoty, nezbytný cylindr, vesta stále ještě barevná, hedvábná nebo sametová a kravata, na jejíž vázání se dosud klade důraz. Svrchní kabát se přizpůsobuje postavě, stává se běžnou součástí mužského oblečení, do něhož se obléká nejen starší generace, ale i mladí muži.

obr. č. 27

Přestože frak zůstává běžným společenským a vycházkovým oděvem, vyskytují se i jiné šatové kombinace. Základní charakter oblečení je však pro všechny stejný. Dochází jen k drobným posunům v délce a šířce kalhot, ve tvaru klop a velikosti výstřihu, v nasazení a šíři rukávů. Módní kalhoty jsou hodně dlouhé, v předu obloukovitě vystřiženy, aby se na botě nekrabatyly. Látková páska podsunutá pod patou je udržovala bezvadně vypnuté. Přitom jsou poměrně úzké, takže na dobových vyobrazeních připomínají novodobé šponovky. Na rozdíl od potlačené barevnosti, kterou volili dandyové, vrací se do módy ještě jednou pestrost.

Slovo *dandy* se poprvé vynořilo počátkem 19. století v Anglii a označovalo muže s vytříbeným vkusem. Povzbuzení restaurací v roce 1814 se francouzští šlechtici, kteří po revoluci uprchli do Británie, vrátili do vlasti a Paříž se stala centrem dandyů. Jejich elegantní obleky vynikaly anglickou jednoduchostí. Postrádaly ozdobné prvky, nicméně měly dokonalý střih, stejně dokonalé krejčovské vypracování a byly ušity z látek nejvyšší jakosti.

Pečlivě volená kombinace barev a fakt, že na mužskou postavu padl jako ulitý, činí z ukázkového dandyovského kostýmu téměř umělecké dílo.

obr. č. 28

Kalhoty bývají většinou světlé až bílé. Romantismus zpestřil poměrně jednoduchý a praktický mužský oděv i barevným zdůrazněním vesty. Frak či kazajku se šosy doplňují pestře květované nebo kostkované vesty z hedvábí, atlasu, z měňavého moaré či lesklého saténu. V nich září sněhobílá košile s velkým stojatým límcem a manžetami, které jsou delší než rukávy kabátu, jenž byl buď hnědý, zelený, modrý nebo šedý. Tuhý límec dostal teprve na konci 40 let dnešní podobu. Nosil se přeložený a pod jeho vysoké naškrobené špičky se uvazovala kravata.

obr. č. 29

V souladu s celkovým oblečením bývá i podšívka, jež se nevyhýbá ani pestrému káru. Kostkované látky jsou vůbec módní, a to nejen v mužském, ale i v ženském oblečení. Vcelku však mužský oděv tíhne k umírněné barevnosti a tmavne.

Znovu a ve větší míře se nosí kabáty. V zimním období si muži oblékali vypasovaný kabát redingot, nebo je zahaloval dlouhý plášť carrick, zdobený několika límci. Jak vidíme, i kabáty se příliš nezměnily. Zůstaly v podstatě stejné jako v předcházejícím období. Až na jednu módní novinku: výkřik módy; kabát tzv. *tweed*. Jak prozrazuje název, byl z lehké vlněné anglické látky. U krku uzavřený kabát rovného střihu se stal základem moderního mužského šatníku. S nepatrnými obměnami se s ním můžeme setkat dodnes.

I když byl mužský oděv střízlivý oproti bohatě zdobeným ženským toaletám, přesto je i na něm patrné společenské postavení jeho nositele, jak výstižně popisuje i Flaubert.

Podle svého rozdílného společenského postavení měli fraky, redingoty, saka, kazajky; - poctivé fraky, obklopené veškerou rodinnou úctou a jež opouštěly skříň jen ve dnech slavnostních, redingoty s velikými šosy, vlajícími ve větru, s válcovými límci, s kapsami ohromnými jako pytle; saka ze silného sukna, k nimž se obyčejně družila nějaká čepice olemovaná měděným proužkem na štítku; velmi krátké kazajky, mají na zádech dva knoflíky blízko sebe jako pár očí a jejichž šosy vypadaly, jako by byly vytesány z jednoho kusu sekerou tesařovou. Někteří také (ale ti budou ovšem posazeni k dolnímu konci stolu) měli nedělní haleny, jejichž límec na ramenou přeložen, záda nabrána v drobné záhyby a život stažen velmi nízko posazeným pasem.

Košile na prsou se klenuly jako pancíře! Všichni byli čerstvě ostříháni, do hola oholení, uši jim odstávaly od hlav, někteří dokonce, kdož vstali před svítáním, a na holení dobře neviděli, měli příčné jizvy pod nosem, nebo podél čelisti odřeniny na kůži, velké jako třífranková mince.

Gustav Flaubert – Paní Bovaryová

Oděv odlišoval příslušníky různých společenských skupin a zároveň sjednocoval lidi stejného postavení. Měšťané se oblékají stejně, proto jsou si tak podobní. Není to však jen oděv sám, ale i nutné dobové doplňky, účes, obuv, styl, s nímž se oblékali, pohybovali, mluvili a mysleli.

Všichni tito lidé si byli podobní. Jejich měkké plavé tváře, trochu sluncem osmahlé, měli barvu sladkého moštu a jejich načechrané licousy vystupovaly z vysokých tuhých límců, ovinutých bílými nákrčníky s pečlivě vystavenou řádovou rosetkou. Všechny vesty byly sametové se šalovým límcem; všechny hodinky měli na konci dlouhé stuhy nějaké vejčité karneolové pečutítko a každý opíral si obě ruce o stehna a pečlivě roztahoval rozsochu nohavic, jejich dekatované sukno se skvělo ještě víc než kůže silných bot.

Gustav Flaubert – Paní Bovaryová

3.3.1 Kravata

Tuhý límec bílé košile se nosil přeložený a pod jeho vysoké naškrobené špičky se uvazovala kravata. Byla většinou bílá. Odznakem revolučně smýšlejících mladíků se stala vázanka tmavé barvy, pro společenské příležitosti se však nosí i kravaty pastelových odstínů.

Mladí krasavci se naparovali v parketu, vystavující ve výstřihu vesty růžovou nebo zelenou kravatu, a paní Bovaryová se jim shora podívala, kterák se opírají o hůlky se zlatými knoflíky, dlaně napjaté v žlutých rukavicích.

Gustave Flaubert – Paní Bovaryová

Kravata z poloviny minulého století se však těm dnešním příliš nepodobala. Její vázání bylo totiž neobyčejně složité. Právě v době biedermeieru vzniklo dokonce i několik „učebnic“ o tom, jak kravatu vázat. Romantická záliba v symbolech přikládala zvláštní význam volbě kravaty i způsobu jejího uvázání. V kravatě se měla zrcadlit mužova osobnost. Na první pohled tedy měla odhalit, zda jde o geniálního mladíka, či šosáka bez fantazie. Kdyby to skutečně odpovídalo, měly by tehdejší dívky značně usnadněnou volbu partnera. Dnešní mladíci, kteří si většinou berou vázanku jako „nutné zlo“ pouze k významným společenským příležitostem, by asi žasli, kolik způsobů vázání kravaty měli ovládat jejich předchůdci. Ti nemohli odbýt kravatu jen nějakým popaměti nacvičeným uzlem! Kdepak. Kult kravaty vyžadoval ovládat nejrůznější smyčky, uzly a cípy. Jejich jména byla neméně fantastická, často inspirována významnými umělci. Není divu, že si romantická doba vybrala velkého básníka Byrona za svůj vzor i ve vázání kravaty. Vázanka „á la Byron“ měla patrně přinést část geniality i na ostatní mladíky. Alespoň knížečka „Cavatina – čili nejnovější vázanková toaleta pro pány“ o tom přesvědčivě píše:

Ve všem, co vyplývá z přemrštěného génia lorda Byrona, lze rozpoznat určitou originalitu. Proto nesmíme ve způsobu vázanky, který přijal slavný básník, očekávat ani hledanou úhlednost, ani nicotnou přesnost, která všeobecně charakterizuje vázanku fashion – ables. I nejmenší útisk těla působí skoro vždycky zpětně na ducha. Kdo chce rozhodnout, jak daleko je schopna pevně utažená vázanka spoutat skoky fantazie a udusit myšlenky? Pěvec Korsára unikl všem poutům. A vázanka, které dal své jméno, se od ostatních vázank významně odlišuje. Tento rozdíl spočívá v samé podstatě vázanky. Protože místo aby byla

položena nejdřív na přední část krku, dělá se to naopak vzadu na krku a pak se hned oba konce vedou dopředu, a pod bradu, zde se ale zavazují do velkého uzlu, který měl být široký nejméně čtyři couly a musel vybíhat do dvou výrazných cípů.

O tom, jak byly naškrobené cípy vázanky nepohodlné, nás přesvědčuje řada dobových karikatur.

3.3.2 Podstatné detaily

Vousy nejsou nijak v oblibě – nosí se nanejvíc malé mušky pod horním rtem, později také malá bradka, ale větší vous nosí jen ti, kdo se záměrně staví proti konvenci. Nebylo slýcháno, aby muž, zastávající významnější úřad, nosil plnovous.

Úprava vlasů zůstává i nadále stejná, jen jsou bohatěji kadeřené. Novou módní pokrývkou hlavy se stává měkký, plstěný klobouk, ale i on se začal nosit zprvu ze snahy vybočit z konvence. Cylinder jako klasická pokrývka hlavy však zůstává v módě, mění se jen poněkud co do výšky. Objevuje se také sklapovací cylinder (klak), který se nosí spíše jako symbol pod paží. Jako obutí slouží polobotky i vysoké boty; novinkou jsou perka, která jsou hladká a bez šněrování.

3.4 Vliv romantického oděvu na současnou módu

Přesto, že je to už 200 let, co se po parcích a promenádách procházely křehké dívky v romantických dlouhých šatech s hlubokými výstřihy a předimenzovanými rukávy, které svou rozměrností podtrhovaly neuvěřitelně stažené pasy – vyhlížející jako vosí, i přes to všechno najdeme v dnešní módě velmi silný vliv romantismu. A nejen v té naší...Romantismus jako styl v odívání se neustále vrací a opakuje. V každém období můžeme najít jeho vliv nebo jeho prvky, jednou mírnější, jednou přímo romantismem inspirované. Všichni módní tvůrci a lidé, kteří se módou zabývají jsou zajisté historií ovlivněni. Hledají v ní nové nápady a inspirace, nové, jemnější pojetí dnešní uspěchané doby...

Po každém klidném období, kdy už jsou všichni unaveni jednoduchostí, strohostí či minimalismem přichází módní tvůrci na scénu s naprostým opakem – s dekorativností, exotikou, volány, stuhami a pentlemi tak blízkými romantismu.

Romantismus se odráží ve tvorbě mnoha českých i světových módních návrhářů. Návrhářů, kteří určují směr, kterým se na módní poli vydat, který následovat...

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DOBA KDY SE SNILO A VĚŘILO

...romantismus...

4.1 Inspirace

...zavřela jsem oči a nechala se unášet představami o životě, snech a ideálech romantiků. Dala jsem průchod romantickým představám, bloudila ve světech minulosti či vonícími dálkami. Snažila jsem se porozumět jejich době, myšlení a najít si cestu jak splynout s dobou, protkanou nešťastnými osudy, nenaplněnými láskami, krásou přírody a melancholií. S dobou, kdy se snilo a věřilo v nemožné...

Cílem mé bakalářské práce bylo tiše veplout do dob pasů uvězněných v korzetech, bohatých sukni a nadýchaných rukávů. Inspirovat se siluetou, oděvními prvky, materiály či detaily...

4.2 Realizace – Romantic variation

Prvotní inspirací mi byly především materiály a volán, typický prvek romantismu, který jsem pojala jiným způsobem, než býval užívám v době romantické. Stříhovým základem se stal kruh podšitý kontrastním materiálem, kdy po složitém poskládání vznikl zajímavý ornament. Samostatné volány, jsem následně aranžovala na oděv...především okolo výstřihů. Základem celé kolekce se však nakonec staly přírodní materiály, především vlna, bavlna a kůže. Typický pro období romantismu byl vlněný tweed, ovšem hlavně v pánské módě, kdežto já jsem ho použila převážně na oděvech dámských. Dalším sjednocujícím prvkem kolekce je krajka, která doplňuje všech 12 modelů. Co do barevnosti jsem se držela umírněných odstínů...především odstíny hnědé, béžové a černé...jen tři modely zvýrazňuje červený pásek. Podtržený pas, tak typický pro romantismus, jsem taktéž nemohla opomenout a proto téměř každý model doplňuje pásek (převážně asymetrických tvarů) dodávající modelu určitou míru drsnosti.

Dalším typickým prvkem romantismu, použitým na některých modelech z mé kolekce nazvané Romantic variation jsou pokrývky hlavy. Kloboučky, uvazované krajkovou mašlí pod krkem, jejichž architekturu vytváří již zmíněný skládaný volán a kombinace v romantismu oblíbených materiálů.

Celá kolekce je oproti romantické módě (stažených pasů a složitě řasených sukní) uvolněná a posazená do dnešní doby, kde převládá přirozenost a pohodlí. Kde se klade důraz na stříhové řešení, kombinaci materiálů a doplňky.

Co by tomu asi řekla paní Bovaryová ....?

III. PROJEKTOVÁ ČÁST

5 FOTODOKUMENTACE

Autorem fotodokumentace je Pavel Beran

5.1 Romantic variation

5.1.1 Dokumentární foto

ZÁVĚR

S touto bakalářskou prací jsem se nechala unášet proudem nekonečných představ a snů, které jsem se snažila zrealizovat, přenést do reálného moderního světa. Do světa, kde se neustále někam pospíchá...

Dnes mají lidé jiné hodnoty, oproti 19. století, ve kterém vyhrávaly a vládly myšlenky osvícenství, národního obrození, revolta proti společnosti, melancholie, osamocení a ponuré krajiny ... s odstupem mnoha let lidé nahlíží na toto téma poměrně jinak. Jako romantickou nepovažují bezbrannost, utrpení, nenaplněnou lásku, nesplnitelné ideály ... ba naopak hledají to co je udělá šťastným ... pohled na noční oblohu za vlhých letních nocí ... zpívající ptáci ... klid ... pohoda ... pohled do očí milované osoby, která svou lásku oplácí a nic jí v tom nebrání ... krajinu zalitou letním sluncem ...

Dnešní „uspěchaný“ člověk touží po tom být silný, soběstačný a kreativní.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura:

Móda 20. století, Jana Máchalová, Lidové noviny, ISBN 80-7106-587-0

MÓDA, Dějiny odívání 18., 19. a 20. století, ze sbírek Ústavu odívání v Kjótu, kolektiv autorů, Taschen, IS BN 3-8228-2624-3

Tvůrci světové módy, Věra Hrubá, Nava, ISBN 80-7211-040-3

Od fíkového listu k džínsům, Jana Skarlantová, Grada, ISBN 80-7169-785-0

Obrazová encyklopedie módy, Milena Lamarová, Olga Herbenová, Ludmila Kybalová, Artia

Romantismus – dějiny umění LAROUSSE, Gérard Legrand, Paseka, ISBN 80-7185-314-3

Toulky světem malířství, Wendy Beckettová, Levné knihy, ISBN 80-7321-260-9

Světové dějiny umění – LAROUSSE, kolektiv autorů, ISBN 80-7181-936-0

Próza:

Paní Bovariová, Gustav Flaubert, Mladá fronta

Anna Kareninová, L. N. Tolstoj, Lidové nakladatelství

Bídníci II., Victor Hugo, Odeon

Paměti, J. V. Frič, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění

Silné ženy – slabí muži, S.M. Grossingová, Brána

SEZNAM OBRÁZKŮ

- obr. č. 1 - Romantický obraz německého malíře Caspara Davida Friedricha
- obr. č. 2 – Goya, rytina z cyklu Hrůzy války
- obr. č. 3 – životní styl Biedermeieru
- obr. č. 4 – Paul Delaroche, Poprava Lady Jane Gray
- obr. č. 5 – Eugene Delacroix, Sardanapalova smrt
- obr. č. 6 – Theodore Gericault – Prám medúzy
- obr. č. 7 – Caspar David Friedrich, Mnich na pobřeží
- obr. č. 8 – Joseph M. W. Turner, Terasa Mortlake
- obr. č. 9 – Jean-Auguste Ingres, La Grande Odalisque (Velká Odaliska)
- obr. č. 10 – zámek Hluboká nad Vltavou, novogotika
- obr. č. 11 – Janohrad
- obr. č. 12 – zámek Lednice na Jížní Moravě, novogotika
- obr. č. 13 – minaret, Lednicko-valtický areál
- obr. č. 14 – Budova Národního divadla, novorenesance
- obr. č. 15 – kostýmní návrhy pro *Theaterzeitung*, vycházkové šaty dostávají svými rozšířenými rukávy a la gigot zcela novou siluetu, jsou doplněny čepicí s péry, průhlednými závoji, slunečníky a kabelkami
- obr. č. 16 – kostýmní návrhy pro *Theaterzeitung*, společenské šaty pro mladou dívku
- obr. č. 17 – kostýmní návrhy pro *Theaterzeitung*, vycházkové šaty z lehkých látek se širokými ozdobami na rukávech, připomínajícími nárameníky, tzv. *jockeje*. Dívka má pod sukni dlouhé kalhoty, tzv. *pantalere*. Chlapecký oděv je vytvořen zcela po vzoru dospělých.
- obr. č. 18 – společenské šaty z hedvábí s mohutnými rukávy doplňují turbany zdobené rajčím peřím a křehké střevíčky
- obr. č. 19 – korzet, košilka, spodnička, vycpávky; bílý korzet z bavlněného saténu prošivaného šňůrami a zdobeného výšivkou, bílá bavlněná košilka, lněná spodnička, vycpávky z bavlněného kartounu vycpaného ovčím roumem

- obr. č. 20 – kostýmní kresby ukazují různorodé výstřihy denních i večerních šatů, rozličné formy límců a krajkových okras – v terminologii módy zvaných *berte* – a složité večerní účesy s péry, umělými květinami a šátky, upravenými do tvaru turbanu
- obr. č. 21 – detaily tištěných šatovek, bavlněné plátno s tiskem
- obr. č. 22 – detail tištěné šatovky a látky na domácí úbory, 1) potištěná vlněná tkanina s plátňovou vazbou, 2) bavlněné plátno s tiskem
- obr. č. 23 - detail tištěné šatovky a látky na domácí úbory, 1) bavlněný kepr s tiskem, 2) vlněný kepr s tiskem
- obr. č. 24 – střevíce, 30. léta 19. století; pletené ze slámy a koňských žíní, lem a kokarda z hedvábné stuhy, podšívka z hedvábného taftu
- obr. č. 25 – punčochy, rané 19. století, Anglie; žlutý bavlněný úplet, po stranách vyšité klasicistní motivy
- obr. č. 26 – punčochy, 30. léta 19. století; bílý bavlněný úplet, od nártu nad kotník květinový motiv vyšitý hedvábnou přízí
- obr. č. 27 – šaty pro den, kolem roku 1838; zlatohnědý hedvábný taft s tkaným geometrickým vzorem, rukávy ve stylu „gigot“ u průramků naskládané stejně jako přední díl živůtku, skládaná pláštěnka
- obr. č. 28 – šaty pro den, kolem roku 1837; bílé bavlněné plátno protkávané kostkovým vzorem a vyšité motivy lístků, rukávy ve stylu „gigot“ v nadloktí nabrané
- obr. č. 29 – troje šaty pro den, mezi léty 1835-37
- obr. č. 30 – šaty pro den, kolem roku 1838
- obr. č. 31 – šaty pro den, kolem roku 1835; bílý indický kartoun potištěný vzorem s květinami a ostružinami, rukávy ve stylu „gigot“, u průramku a vpředu na živůtku nabírání
- obr. č. 32 – z anglického módního listu, 1834, pánský dopolední oděv: frak je z tmavé látky, kalhoty dlouhé a světlé, proužkovaná vesta a nový typ kravaty v tmavé barvě doplňují oděv, u něhož je nezbytný cylindr a hůlka
- obr. č. 33 – pánský oblek 30. léta 19. století; frak z tmavohnědého vlněného sukna, sametový límec; vesta z černého hedvábného saténu protkávaného květinovým vzorem z řezaného aksamitu; kalhoty z bavlněného kepru s pepita kostkou; šátek ze surového čínského hedvábí

obr. č. 34 – Ferdinand Georg Waldmüller, vlastní podobizna; oblíbený malíř vyšší společnosti, který byl svého času vysoko oceňován, se zpodobnil ve fraku s módně pruhovanou vestou